

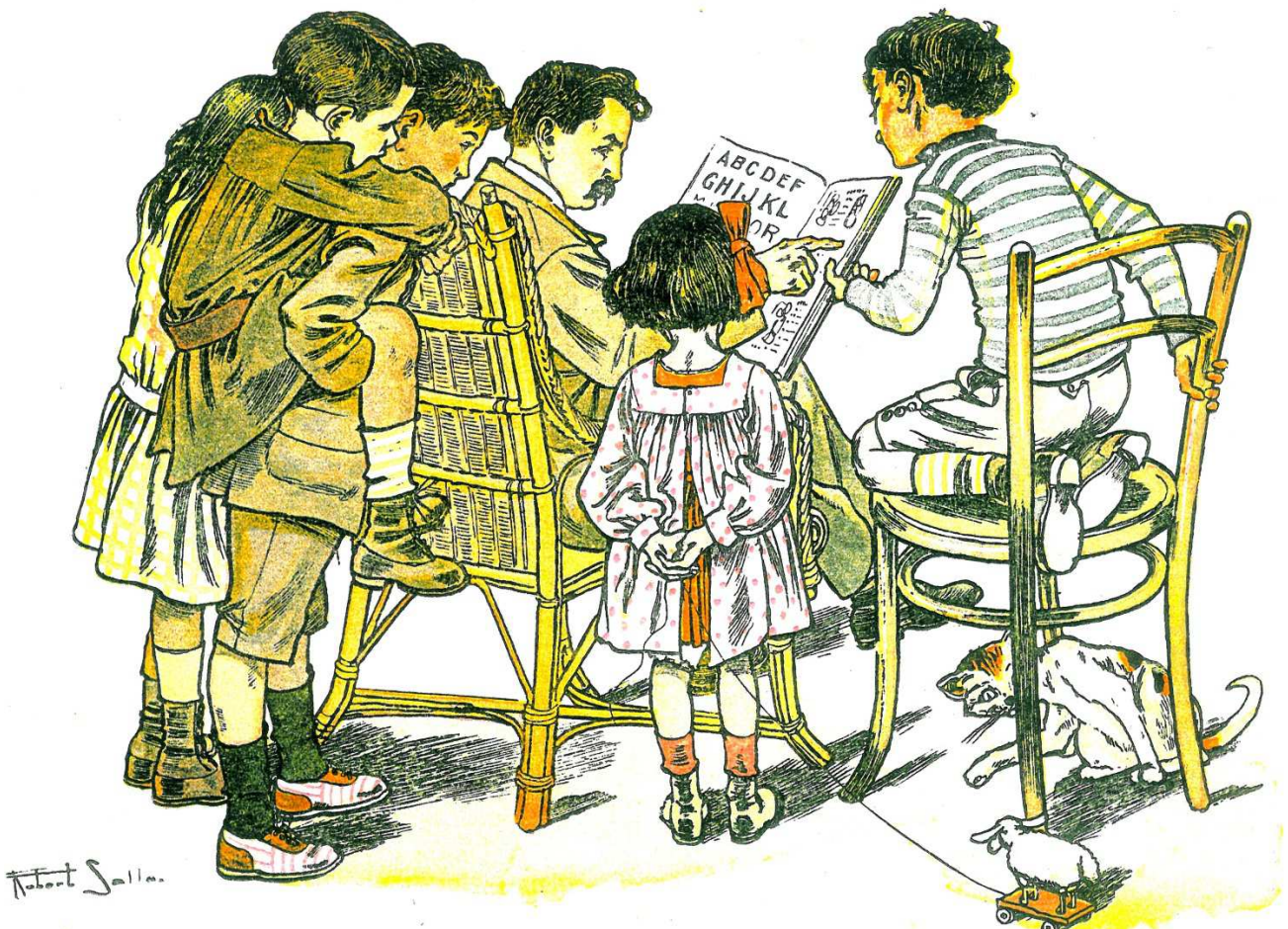
MUSEU DEL JOGUET DE CATALUNYA

carrer Sant Pere, 1; 17600 FIGUERES | 972 504 585 | info@mjc.cat | www.mjc.cat

EXPOSICIÓ TEMPORAL | ENTRADA LLIURE
Del 18 de març al 31 de maig de 2015

LLETRES IMAGINAR ABECEDARIS

Per a escriure aquest dossier, hem utilitzat la tipografia 'Anha'.
CREADA PER L'ANHA VIVES, UNA NOIA AMB SÍNDROME DE DOWN, ÉS EL
RESULTAT DEL SEU TREBALL D'APROXIMACIÓ AL MÓN DE LA LLETRA.

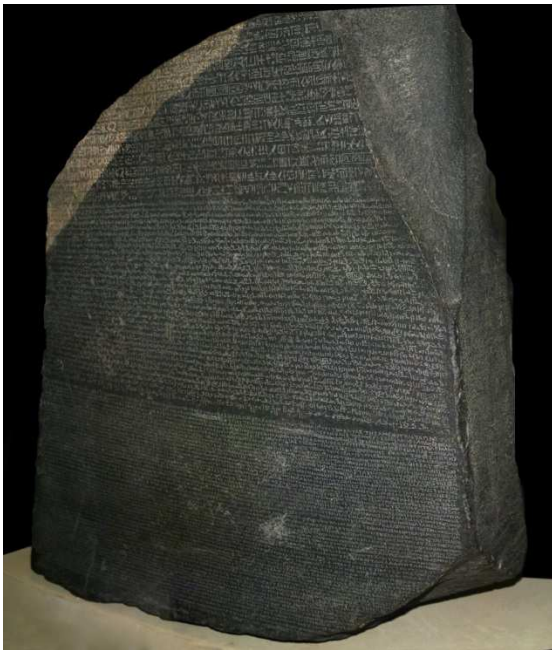

Aquesta exposició se centra en la lletra des de diverses vessants: alfabets i sinogrames; les lletres en el disseny i en l'art; els creadors de tipografies, d'entre els quals ressaltem el català Ricard Giralte Miracle; aprendre les lletres i jocs i joguets amb lletres i síl·labaris.

PRECEDENTS

La humanitat es comunica des de fa uns 4.500 anys a través del llenguatge escrit. Al principi amb ideogrames, pictogrames (escriptura cuneïforme; també la xinesa) i jeroglífics (sistema inventat pels antics egipcis) i, a partir del 1050 aC, amb alfabetes essent el fenici el primer.

Un gran descobriment va ser el de la Pedra de Rosetta ja que aquesta pedra de granit fosc va permetre que el francès Jean-François Champollion i el britànic Thomas Young desxifressin els jeroglífics egipcis. En aquesta pedra hi ha gravat un mateix decret (el de Ptolemeu V del 196 aC) en dues llengües diferents, l'egípcia i la grega, i en tres escriptures, la jeroglífica, la demòtica (l'escriptura nadiua emprada en els afers quotidians) i la grega. La inscripció grega va ser la clau perquè els investigadors poguessin interpretar i desxifrar els jeroglífics el 1822.

La pedra Rosetta, al British Museum
© Hans Hillewaert - [CC BY-SA 4.0](#)

Signes misteriosos trobats a l'àrea
entre el Tigris i l'Eufrates,
(l'antiga Mesopotàmia, l'actual Iraq)

ALFABETS I SINOGRAMES

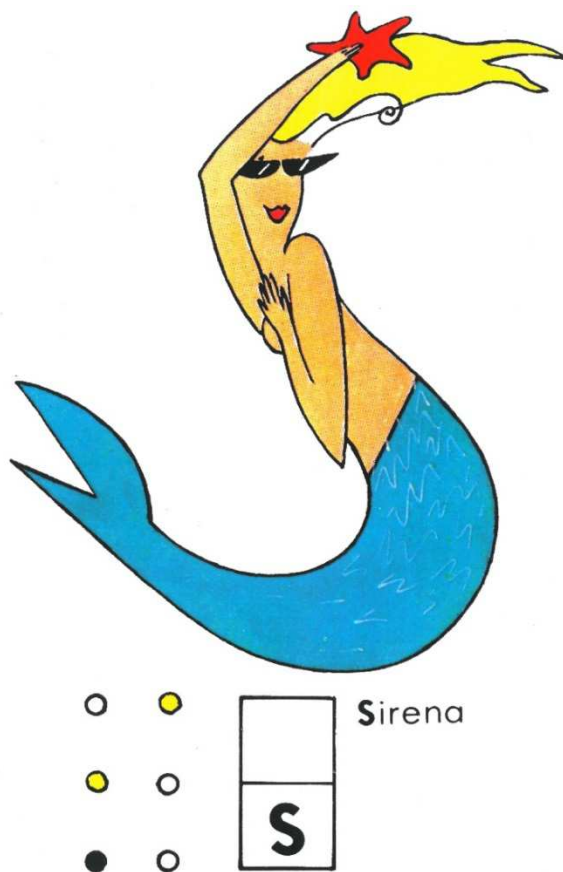
El conjunt articulat de lletres, pictogrames, o signes emprats en l'escriptura d'un llenguatge, codifiquen una llengua escrita.

L'escriptura cuneïforme, els jeroglífics o els caràcters xinesos tenen en comú que transcriuen paraules o síl·labes. Saber llegir i escriure, en aquests sistemes, implica doncs conèixer un gran nombre de signes o de caràcters. El funcionament, en canvi, de l'alfabet permet, en principi, amb una trentena de signes escriure-ho tot. Existeixen també

diversos sistemes de codis que serveixen perquè persones amb una discapacitat visual o auditiva puguin igualment comunicar-se. Així, el Braille és un sistema de lectura i escriptura tàctil pensat per a persones cegues mentre que la llengua de signes és la pròpia de les persones sordes gràcies a la qual poden establir una relació amb el seu entorn.

La xina inventava 2000 anys abans l'escriptura que és pràcticament igual a la que utilitza avui en dia. El xinès comprèn una sèrie de caràcters que representen idees i no sons com passa amb l'alfabet per a les llengües romàniques. Els sinogrames (grafemes o unitats mínimes del sistema d'escriptura) eren utilitzats antigament per les nacions de l'Àsia de l'est per a escriure textos en xinès clàssic i posteriorment s'han utilitzat en l'escriptura xinesa i japonesa així com la coreana i altres idiomes.

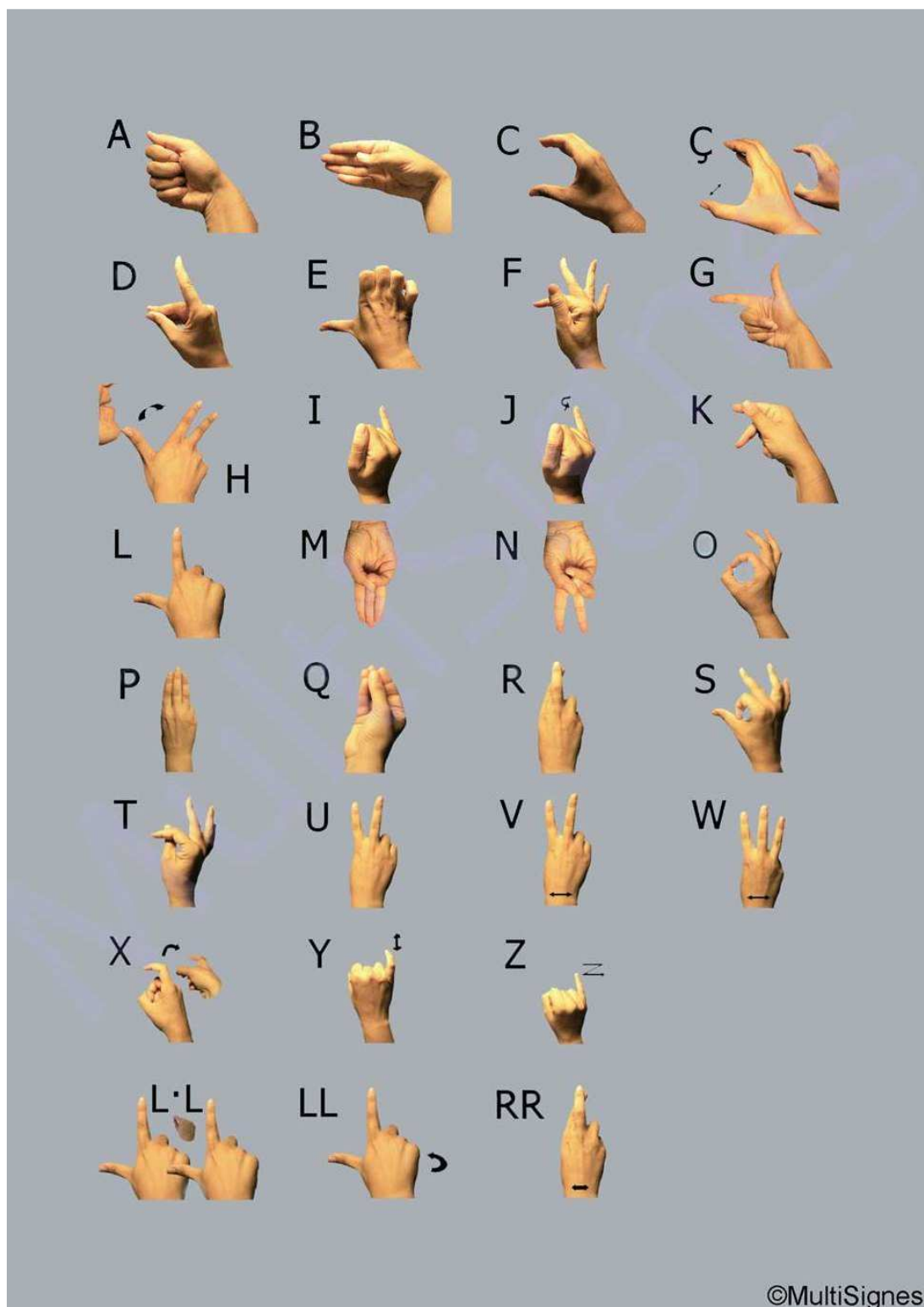
L'alfabet Braille es compon de caixetins on hi consten sis punts en un rectangle de tres files i dues columnes. A cada caixetí, una determinada combinació amb presència o absència de punts que estan en relleu permet la codificació. Mitjançant aquests sis punts s'obtenen 64 combinacions diferents que permet representar les lletres, els signes de puntuació, els nombres, els símbols matemàtics, la música, etc.

'S' de 'sirena' en alfabet Braille. Forma part del poster 'Les lletres en Braille' que l'ONCE va editar l'any 1987 en motiu del seu 50è aniversari

A la **Llengua de signes**, la comunicació s'estableix pel canal visual i espacial amb els següents paràmetres: la configuració d'una o dues mans, dels seus moviments, de les seves orientacions, de la seva ubicació espacial, i dels elements no manuals: és a dir moviments labials -que poden ser verbals i orals-, facials, linguals, d'espatlles, i de cap.

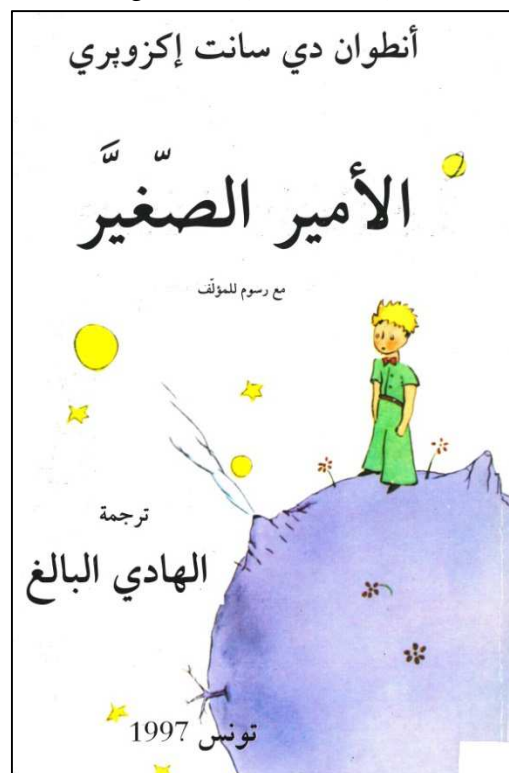
Hi ha diverses llengües signades al món ubicades regionalment: de fet, en un mateix estat pot coexistir més d'una llengua de signes (a l'Estat espanyol, per exemple, n'hi ha més de 10). Existeix també un sistema de signes internacional (SSI).

L'alfabet llatí (o alfabet romà) és el sistema d'escriptura alfabètic més utilitzat en el món avui dia. Està format per 26 lletres i es fa servir, amb algunes modificacions, en la majoria de les llengües de la Unió Europea, Amèrica, l'Àfrica subsahariana i les illes de l'Oceà Pacífic.

L'alfabet rus modern és una variant de l'alfabet ciríl·lic, un alfabet utilitzat per a escriure sis llengües eslaves (rus, ucraïnès, Bielorús, serbi, macedoni i búlgar), així com altres llengües parlades a Rússia i en altres països de l'antiga Unió Soviètica. El filòsof i missioner, Ciril de Tessalònica, va crear al s. IX l'alfabet glagolític per poder difondre el cristianisme entre els eslaus. Un altre alfabet però va imposar-se el qual, amb diversos canvis, va ser instituit com a oficial pel tsar Pere el Gran el 1708. Al s. XX, l'alfabet ciríl·lic va quedar fixat en 33 caràcters.

A l'alfabet àrab les vocals curtes no s'escriuen, sinó que s'han de deduir del context. Aquesta situació es veu alleujada amb el fet que les llengües semítiques posen la major part del significat a les consonants i vocals llargues, que sí que s'escriuen.

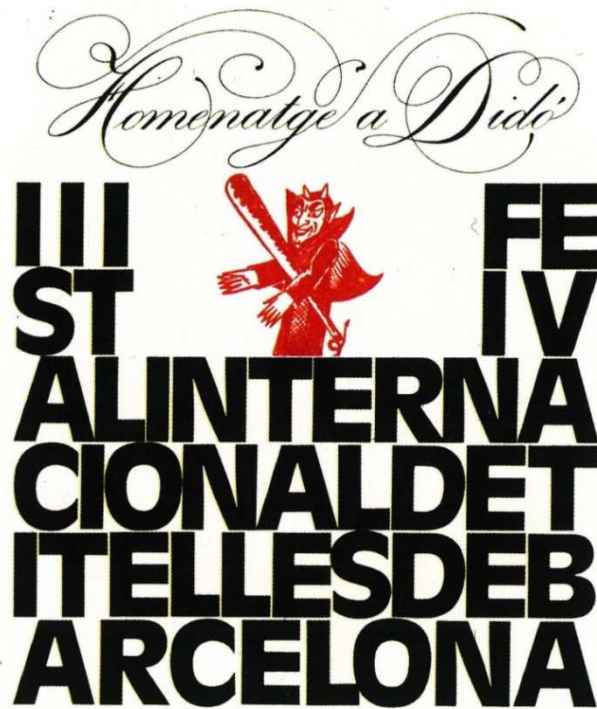
Portada de *El Petit Príncep* en àrab

LES LLETRES EN EL DISSENY I EN L'ART

A les primeres dècades del segle XX aparegueren una sèrie de moviments artístics que proposaven nous enfocaments estètics, influenciant també el camp del disseny: el cubisme, el constructivisme, el futurisme, el dadaisme, el surrealisme... Molts

artistes van explorar les possibilitats expressives dels elements gràfics, van experimentar amb la tipografia i van adoptar formats propis del disseny gràfic, com el disseny de llibres, revistes, cartells i fulletons.

La tipografia va ser un dels elements amb què més van experimentar els artistes de les avantguardes. Es dissenyaren nous estils tipogràfics i es va començar a jugar amb la combinació de diferents tipus trencant així amb els paràmetres tradicionals de la composició. Artistes i grafistes van explotar les possibilitats expressives i comunicatives de la lletra impresa reivindicant la seva condició artística a partir de les seves característiques formals i de composició.

CARTELL FET EL 1975 PER JOAN BROSSA EN MOTIU DEL III FESTIVAL INTERNACIONAL DE TÍTELLES DE BARCELONA

CREAR ABECEDARIS: RICARD GIRALT MIRACLE

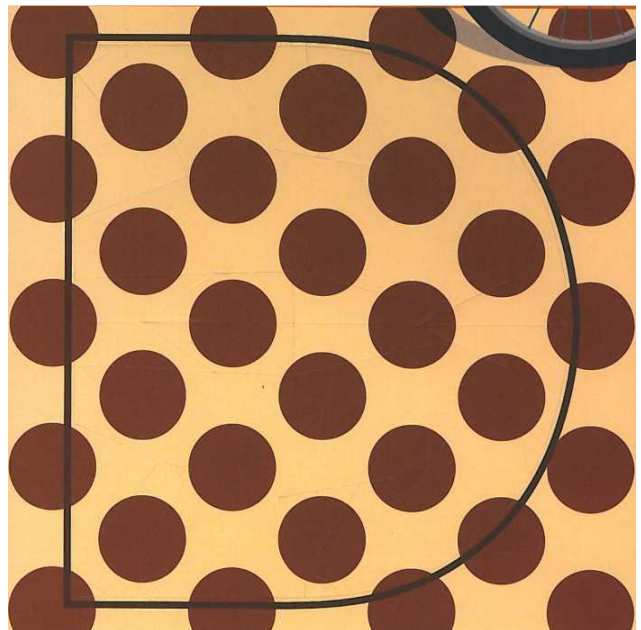
Un dels grans creadors gràfics catalans és Ricard Giralt Miracle (1911-1994). De ben jove aprengué a dibuixar diferents famílies tipogràfiques, destacant-ne els alfabetes clàssics. La seva cura i observació de les característiques tipogràfiques va ser clau a l'hora de configurar alfabetes amb caràcter propi. Joan Brossa va dir d'ell que era un "sembrador de lletres i jardiner d'abecedaris". Després d'haver treballat a Seix i Barral com a retolador durant 20 anys, el 1947 va fundar 'Filograf', la seva pròpia impremta. D'entre les moltes tipografies que va crear, destaquem La Maryland (1960), Helios (1961), Gaudí (1962), Pompeya (1963) Biblos (1963), Gaya Ciencia (1973).

A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V X Y Z

La lletra gaudí, tipografia creada per Ricard Giralte Miracle, va obtenir el premi Delta d'Or de l'ADIFAD

APRENDRE LES LLETRES

OBSERVAR una lletra és el primer pas per arribar a entendre-la. Els llibres ens ho permeten fer. Des dels clàssics destinats als nens i nenes on hi ha l'associació d'una lletra a un objecte o unes frases senzilles, fins als més sofisticats en què dissenyadors i il·lustradors fan la seva pròpia interpretació dels alfabets. Bruno Munari, en Itàlia, i Anne Bertier, en Francès, en són dos exemples interessant-se també perquè el lector s'aproximi a les lletres i al vocabulari de forma creativa, intel·ligent i visual. La japonesa Shiko Ishikawa ens proposa, a partir de l'alfabet, un treball de manualitats on podem crear cadascun dels animals de la 'A' a la 'Z'.

Amb la 'Z' creem una 'zebra' i amb la 'D' un gos (de 'dog' en anglès). Del llibre *Alphapet (AnimalFabet)* de Shiko Ishikawa

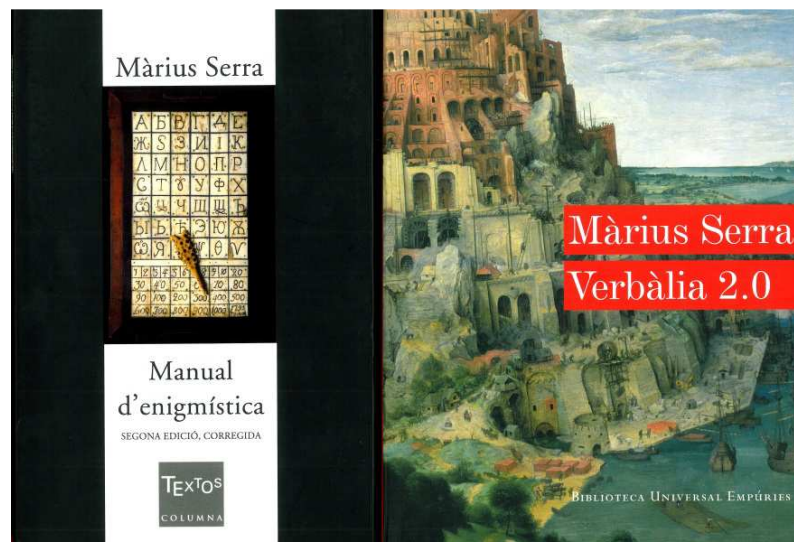
JOCS I JOGUETS AMB LLETRES I SIL·LABARIS

En relació a les lletres i paraules hi ha un ampli ventall de jocs els quals, adreçats als menuts, ajuden a identificar les lletres de l'alfabet i a comprendre unes primeres paraules i, adreçats als joves i adults, ajuden a adquirir nou vocabulari, a millorar la comprensió lectora i la capacitat oral i, fins i tot, a aprendre nous idiomes. Aquesta mena de jocs afavoreixen el desenvolupament del llenguatge, la memòria, el raonament, l'atenció i la reflexió.

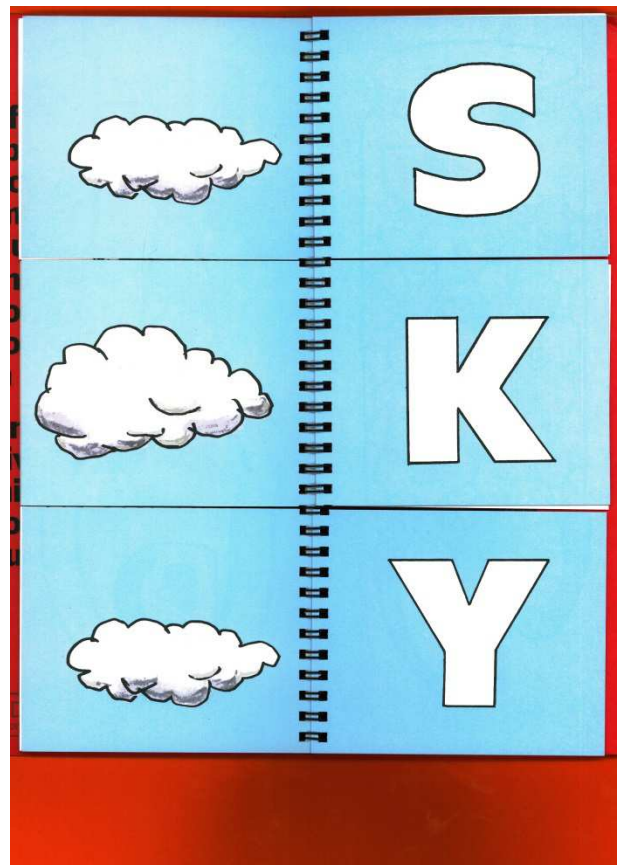
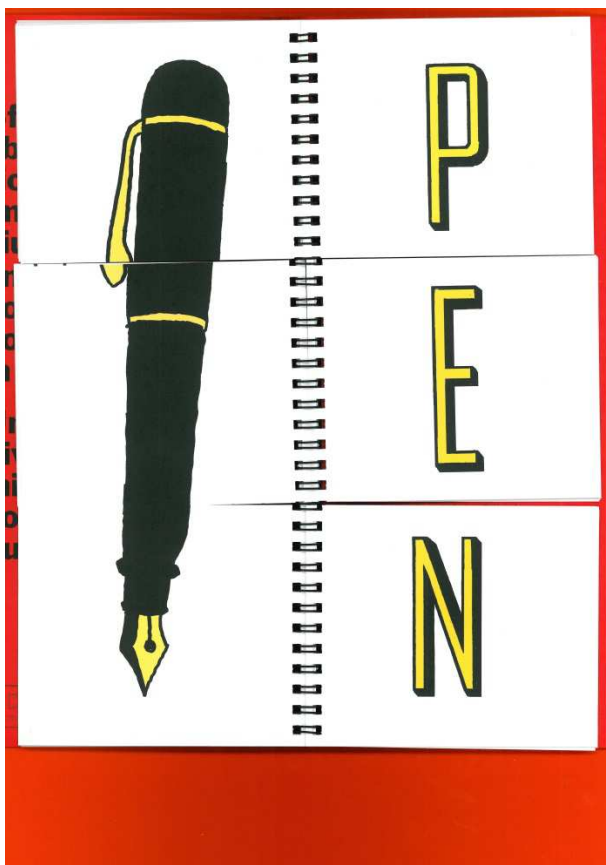
Màquines d'escriure de joguet fabricades a la dècada de 1930 per la Simplex Typewriter Company de Nova York (imatge de l'esquerra) i l'American Flyer de Chicago (imatge de la dreta)

Màrius Serra (Barcelona, 1963) és una de les persones que més ens fa jugar amb les paraules. Ha publicat més de set mil mots encreuats, ha escrit diversos llibres sobre ludolingüística i col·labora en molts mitjans de comunicació. A base de jocs d'enigmes (logogrifs, anagrames, palíndroms i un llarg etcètera d'artificis verbals), Màrius Serra ens endinsa en l'idioma. Per aquest motiu, li dediquem, en aquesta exposició, una vitrina amb algunes de les seves obres.

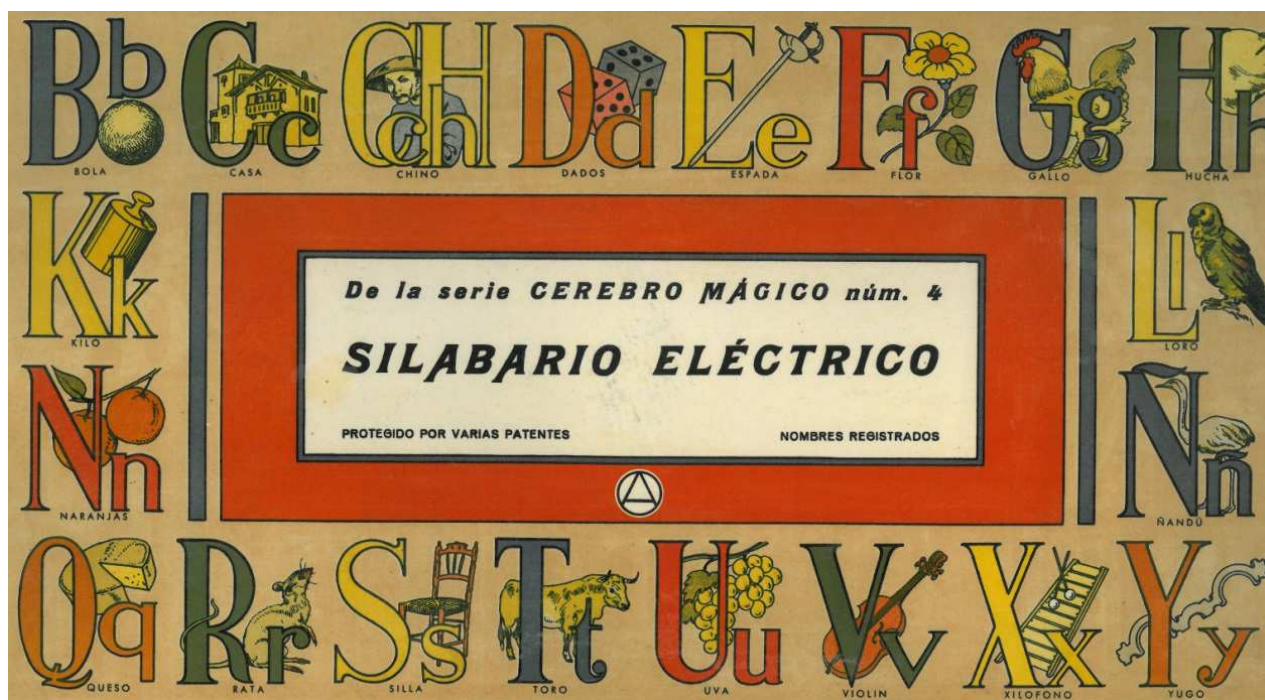

Trencaclosques, compost de cubs de cartró, del segon quart del segle XX

A to z de Bob gill, llibre en anglès en què cal relacionar l'objecte o concepte amb les tres lletres que componen la paraula

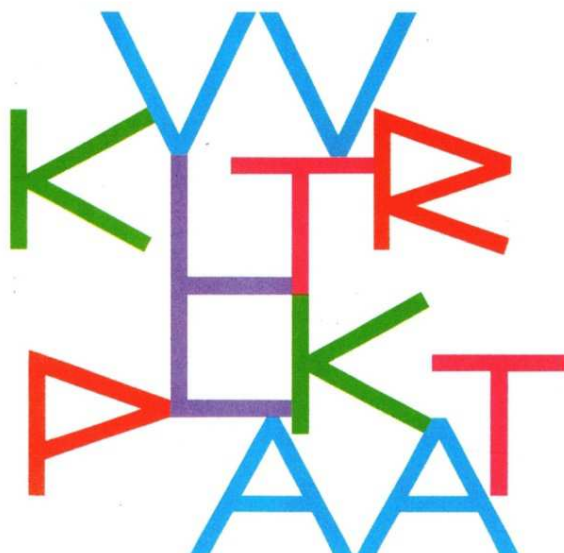

SIL·la·Ba·ri creat per Palouzie el 1940

Un dels jocs lingüístics més coneguts és l' SCRABBLE on guanya qui més punts obté formant paraules a partir de lletres escollides a l'atzar

CONSTRUIR UNA LLETRA

En aquesta exposició, us mostrem diversos llibres relacionats amb la temàtica que integren el Fons del Centre de Documentació del museu, molts dels quals han servit per a documentar aquest dossier. En citem alguns:

Bertier, Anne. *CONSTRUIS-MOI une Lettre*. [Nantes] : Memo, 2008

Estellon, Pascale. *ABCÉDAIRE*. PARIS : Les Grandes Personnes, 2011

GILL, BOB. *A to Z*. Mantova: Corraini, 2009

GIRALT-MIRACLE, RICARD. *AMOR POR La Letra*. [Madrid]: Real Academia de Bellas Artes de San Fernando, 1993

Ishikawa, Shiko. *AnimalFabeto = Alphapet*. Barcelona: Coco Books, 2008

Mi abecedario predilecto: album de pintura coloreado por los niños. [199-]

Joc de taula de mots encruats dels anys 1940-1950

Minguet, Josep Maria, ed. *Typographic design*. Sant Adrià del Besòs: Instituto Monsa, 2009

Muhari, Bruno. *ALFABETLÈRE*. Mantova Corraini, 2007

SERRA, MÀRIUS. *VERBÀLIA. Jocs de paraules i esforços de l'enginy*. Barcelona: Empúries, 2000

SERRA, MÀRIUS. *DICCIONARIUS*. Barcelona: La Butxaca, 2010

SERRA, MÀRIUS i VIDAL, PAU *ELS 50 MILLORS CRUCÍGRAMES amb enigma*. Barcelona: Empúries, 2004

La intenció original de la tipografia 'Anha', emprada per escriure aquest dossier, és imitar els traços de l'escriptura de la seva creadora, l'Anha Vives. Una grafia molt particular ja que barreja caràcters en majúscula i minúscula indistintament. La tipografia 'Anha' està composta per 126 caràcters corresponents a l'alfabet llatí, signes de puntuació, accents i alguns caràcters especials.

Fent ús d'aquesta tipografia, volem reconèixer l'esforç i la feina de l'Anha Vives <http://www.ahnavives.com/Tipografia/>

Agraïm la col·laboració de:

Anna Vives, Fundació Itinerarium, Daniel Giralte-Miracle, Multisignes

Joc de taula didàctic dels anys 1940-1950 compost per lletres de l'abecedari
Fetes de cartó

EXPOSICIÓ TEMPORAL | ENTRADA LLIURE
Del 13 de març al 24 de maig de 2015

MUSEU DEL JOGUET DE CATALUNYA / Figueres

La Fundació del Museu del Joguet de Catalunya/Figueres rep l'ajut de les institucions següents: